

MADE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKUMAN

91 MART 1999

Bacıyan-ı Rûm
2638. Bayram, Mikâil. Bâciyân-ı Rûm : (Selçuklular zamanında genç kızlar teşkilâtı) / Mikâil Bayram. - Konya, 1987. - 62 S.
Inhaltsangabe d. türk. Werkes: Die religiöse Schwesternschaft der bâciyan-ı Rûm im seldschukischen Anatolien
7 E 782

Bâciyân-ı Rûm*

Âşikpasazâde

22 SUBAT 1991

Bacıyan-ı Rûm

2971. Bayram, Mikâil. Bâciyân-ı Rûm : (Selçuklular zamanında genç kızlar teşkilâtı) / Mikâil Bayram. - Konya, 1987. - 62 S.
Inhaltsangabe d. türk. Werkes: Die religiöse Schwesternschaft der bâciyan-ı Rûm im seldschukischen Anatolien
7 E 782

BACIYAN-ı RUM

TA, 8, 27-28

22 OCAK

OTAM, sy 18, 2005 Ankara, ss. 185-212. D 477

08 AĞU 2007

MADDE YATIRIM VE KURUM
SOTRA ZELİYİ KURUMU

Ankara Ahilerinin Ticarî Faaliyetleri ve Baciyân-i Rûm Hakkında Bir Araştırma

Commercial Activities of the Ahi Groups in Ankara and Baciyân-i Rum

*Mehmet Ali Hacıgökmen**

Özet

Ankara XIII. yüzyıl başından itibaren yoğun bir şekilde Türk göçüne maruz kalmıştır. Buraya göç eden nüfusun içerisinde birçok ahi bulunduğunu biliyoruz. Burada çoğunluğu elde eden Ahiler ticareti ellerinde tutmuşlardır. Ahiler, Selçuklu devletinin Ankara'da hâkimiyetini kaybettiğinde (XIV. yy. ilk yarısı) burada asayîşi sağlamışlardır. Bu dönem Ahiler burada hem hükümet etmişler hem de asayîşi sağlamışlar, beledi hizmetleri yerine getirmişlerdir. Ahilerin buradaki etkinliğini Osmanlı dönemi kayıtlarında da görebilmekteyiz. Ahilerin faaliyetlerinin yoğun olduğu bir bölgede bacıların olmaması mümkün değildir. Yine Osmanlı kayıtlarında birçok bacı ve hatun isimlerine rastlamaktayız. Bunun yanında Osmanlı kayıtlarında ahi unvanlı bacılara da rastlamaktayız.

Anahtar Kelimeler: Ankara ahileri, Baciyân-i Rum, Bacı

Abstract

Ankara has been one of the immigrant attracting cities of Anatolia in the beginning of the 13th century. Among the immigrant population there also been a considerable number of Ahi groups where they played an important role in the organization of commercial and social life in the city. When Seljuks lost the control of Ankara in the first half of the 14th century, the Ahi groups filled the power gap for maintaining the law and order in social life. For instance they undertook the responsibility of providing many basic municipal services there. Indeed, the role and functions of the Ahi groups in Ankara could be seen in the Ottoman historical records. Our research provides strong evidence that bacis or women's branch of the Ahi organizations took part a very active role in the social life of the city

Keywords: Ahi Groups, Ankara, Baciyân-i Rum

Ankara tarihin en eski dönemlerinden beri birçok medeniyete beşiklik etmiştir. Hititler, Frikyahılar, Galatlar, Romalılar, Bizanslılar belli dönemlerde buraya hâkim olmuşlardır. Türkler ise Malazgirt savaşından hemen sonra

* Dr., S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (hgokmen@selcuk.edu.tr)

mahalle mescidinin: "Fukaradan imam olanlara ribhî meşruta 10 kuruş vakfedilmesi, fazla kalırsa hayır işlerine sarf edilmesi" talep olunmuştur (Evkaf Vakfiye Defteri, c. IV, s. 31/69).

Mescit, 1978 yılında yapılan son esaslı bakım ve onarım sonunda, bir de ahşap minber konularak cuma ve bayram namazları da kılınabilen cami hâline getirilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA:
Sak, 2008, 46, 49, 61, 75, 107, 137, 195.

HASAN ÖZÖNDER

*Bacıyan-ı Rum
Rum'da yaşayan kadınların
toplumunu oluşturan bir
kadınlar toplumdur.*

Âşıkpaşazade'nin (886/1481) Türkiye Selçukluları Devrinde Türkmenler arasındaki sosyal zümreleri sayarken "Gâziyân-ı Rûm", "Ahiyân-ı Rûm", "Abdalân-ı Rûm" ile birlikte zikrettiği dinî cemaat ve sosyal zümrelerden biri de "Bâciyân-ı Rûm"dur. Âşık Paşazade'nin Ahiyan-ı Rum olarak adlandırdığı teşkilatın yanında Bacıyan-ı Rum'u anmasından, o günün toplumunda Türkmen kadınların kurduğu bir başka teşkilatın bulunduğu anlaşılabilir. Türkiye Selçukluları zamanında bu teşkilat "Fakiregân" diye de anılıyordu. Fakat bu teşkilata mensup olan genç kız ve kadınlar birbirine "bacı" diye hitap ettikleri için yaygın olarak "baciyân" (bacılar) dendiği anlaşılmaktadır. "Bâciyân-ı Rûm" terkindeki kelimenin "bâciyân" şeklini almasının bir istinsah hatası olabileceğini ileri süren Taeschner bunun aslının "hâciyân-ı Rûm" veya "bah-şiyân-ı Rum" olabileceğini ileri sürmüştür. Fuad Köprülü ise "Bâciyân-ı Rûm" ifadesini takip eden cümlelerde Hacı Bektaş-ı Veli'nin onlarla münasebetinin anlatılması ve Bekta-

şî ananesinde tarihattan olan kadınlara genellikle "bacı" lakabının verilmesini de göz önüne alarak "Bâciyân-ı Rûm" adını aldığı kanaatindedir. Anadolu'da bazı tarikat mensupları da şeyhlerinin hanımları hakkında "ana bacı" tabirini kullanmışlardır. İbn Battuta XIV. asır ortalarında yani Orhan Gazi zamanında Anadolu'nun birçok yöresinde Türkmenler arasında bulunmuş ve Türkmen hanımların çeşitli faaliyetlerine şahit olmuştur. XV. yüzyıl başında Anadolu'dan geçen seyyah Bertrandon de la Broquiere'in seyahatnamesinde, Dulkadir Beyliği'nin silahlı erkek ve kadınlardan oluşan bir Türkmen kuvvetine sahip olduğunu söylemesi, Türkmen kabilelerinin silahlı cengâver kadınlara sahip olduğunu göstermektedir. Ama esas olarak Bacıyan-ı Rum belli bir tarihten ve meslek örgütünün kadın müritlerinin meydana getirdiği bir cemaattir. Bacı teşkilatı başlangıçta Ahilikle birlikte Kayseri, Konya, Kırşehir, Ankara, Larende gibi büyük yerleşim merkezlerinde kurulmuştur. Ahi teşkilatının kurucusu Ahi Evren'in 637 (1240)'de vuku bulan Sadeddin Köpek olayı ile II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in ölüm tarihi olan 642 (1245) yılları arasında beş sene müddetle Konya'da tutuklu bulunduğu bilinmektedir. Bundan önceki tarihlerinde (1228) Ahi Evren'in Konya'ya yerleştiğini görüyoruz. Bacıyan-ı Rum teşkilatının kadın lideri olan Fatma Bacı'nın da bu tarihten sonra Konya'ya gelip gelmediğini bilmiyoruz. Gelmiş olsa bile Ahi Evren, 637 (1240)'de tutuklanınca Fatma Kayseri'ye dönmüş olmalıdır. Ancak Konya'da kaldığı yıllarda, yukarıdaki verilerin de ışığında bu teşkilatın Konya'da da kurulduğunu tahmin ediyoruz.

Ahi ve Bacılar ile ilgili rivayetler daha çok Selçuklu Kayseri'sinde geçmektedir. Ancak bu teşkilatın başkent

Konya'da da bulunduğunu gösteren rivayetler vardır. Bu teşkilattan ilk olarak bahseden, Şeyh Evhadeddin Hamid el-Kirmani'nin (635/1237) Sivas'taki halifesi Şeyh Şemseddin Ömer et-Tiflîsi'nin oğlu, aynı zamanda "Menâkıb-ı Şeyh Evhadü'd-din-i Kirmani" adlı eserin yazarı olan Muhammed adlı bir zattır. Bu kişi eserini kaleme aldığı zaman Fatma Bacı henüz hayatta imiş. Bu şahıs, Evhadeddin Hamid el-Kirmani'nin müritleri arasında genç kız ve kadınlar ve faaliyetleriyle ilgili olarak birçok haberler verdiği gibi eserinin bir yerinde Kirmani'nin halifesi Zeyneddin Sadaka'nın Konya'daki zaviyesinde bulunan genç kız ve kadınları "Fakiregân" (hanım derişer) olarak anmıştır. Şüphesiz bu kelime Âşık Paşazade'nin ve Türkmenlerin "Bacıyân" (Bacılar) dedikleri zümrenin Farsça adıdır. Mevlevî yazar Ahmet Eflâki de eserinin bir yerinde Konya'daki bir kadınlar cemaatinden söz etmiştir (Menâkıbü'l-ârifin, II/873-874.). Burada bahsi geçen kadınlar cemaati Zeyneddin Sadaka'nın mürideleri olmalıdır. Bu habere göre Şems-i Tebrizî uzaktan bu kadınlar cemaatini görmüş: "Onların içinde bir tek nur var, o da Mevlâna'dan kaynaklanıyor" demiş. Araştırmışlar, gerçekten de Mevlâna'nın kızı Melike Hatun'un o kadınlar cemaati arasına girdiğini görmüşler. Onu hemen o cemaatin arasından alıp getirmişler. Bu haberden Mevlâna'nın kızının da bir zaman bu Bacılar arasına katıldığı, fakat sonraları (Şems-i Tebrizî'nin Konya'ya gelmesinden sonra) onların arasına girmesinin engellendiği anlaşılabilir.

Kirmani'nin *Menâkıb-nâme'sinde* anlatıldığına göre, Kirmani'nin Halifesi Zeyneddin Sadaka'nın Konya'daki zaviyesinde (Zaviye-i Sadr-i Hâkim) hanım müritler (Fakiregan) de erkeklerle birlikte zikir ve sema

meclislerine katılmışlar ve başörtülerini de açmışlardı. Zeyneddin Sadaka bu durumdan haberdar edilince çok üzülmüş ve müridelerini bundan böyle başlarını örtmelerini ve namahremden sakınmalarını, aksi hâlde kendilerini cezalandıracağını bildirmiştir (Menâkıbu Evhadeddin Kirmani, 184-185). Evhadeddin'in düzenlediği sema meclislerine hanımlar da katılıyorlar, semaa giren gençlerin ellerine güzelliklerine cazibe versin diye birer kandil verir ve gece karanlıkta onların arasında kendinden geçinceye kadar sema ederlerdi. Onun koyduğu bu âdet ve uygulamaları bugün Anadolu'da kız ve erkek grupların birlikte oynadıkları "Çayda çıra" diye bilinen bir millî oyunda görülmektedir. Bu oyunun Bacılardan kalma olma ihtimali vardır.

Sultan Hanı Savaş'ından sonra (1256) Ahi ve Türkmenler Moğollara karşı mücadele etmişler, birçok yerlerde katliamlar gerçekleştirmişlerdir. Bütün Anadolu'da Ahiler ve Bacılar ta kibata maruz kalmışlar, işyerleri, malları ellerinden alınmıştır. Bu durum Ahi ve Bacıların uç bölgelere veya Moğol zulmünün ulaşamayacağı üçra yerlere göçmelerine yol açmıştır. Aynı durum Konya bölgesinde de cereyan etmiştir. Niğdeli Kadı Ahmet de Türkmenlerin köylere kaçmış olduklarını bunların da yakalanıp yok edilmeleri gerektiğini yazıyor. Böylece, Türk el sanatları bu arada halıcılık da şehirlerden köylere yayılmaya başlamış ve Türkmen kadınlar köylerde halı ve kilim yanında diğer el sanatlarını icra etmeye başlamışlardır. Bu siyasi gelişmeler Ahi ve Bacılığın köylere yayılmasının en önemli amilidir. Özellikle Orta Anadolu'dan uç bölgelere göçen bacıların bu bölgelerde faaliyetlerini sürdürdükleri görülmektedir. Bugün Selçuklu-Başara kasabasında menşei tarih derinliklerine uzanan ve bel-

li bir desen ve motifle dokunan halılar günümüze kadar devam etmiştir. Bu halılar dokundukları yöreye izafeten "Başara halısı" diye bilinirler. Bu köy adını Ahi Başara'dan* almıştır. Bacıların Ahilerle ilgisi göz önünde bulundurulursa Başara halılarının bu köye yerleşen Ahilerin kız ve hanımlarına yani Bacı Teşkilatı üyelerine dayandığı söylenebilir. Anadolu'nun muhtelif yörelerinde tanınan halı modellerinin menşei bu metotla yaklaşılabileceği inancımızı da burada belirtmiş olalım. Konya'nın 20 km kuzey istikametinde Ulumuhsine ve Kiçimuhsine adlarında yan yana iki köy var. Bu köylerin geçmişte Selçuklulara kadar uzanmaktadır. Bu iki köyde de, bu iki köyde halı ve cicim model ve motifleri meşhurdur. Bilindiği gibi Muhsine kadın isimidir. Bu iki köyde dokunan halı ve cicimlerin menşei de bu köylere adlarını veren Ulu Muhsine ve Kiçi (küçük) Muhsine adlı Bacılara dayanmaktadır. Nitekim bu köylerin halkı, Kiçi Muhsine ve Ulu Muhsine'nin iki kardeş olduklarına düşmandan kaçıp bu köylerdeki mağaralara saklandıklarına ve bu iki köyün adı geçen iki kardeş tarafından kurulduğuna inanmaktadırlar. Bu düşman da şüphesiz Moğol iktidarı olmalıdır. Bu iki köyde dokunan halı ve cicimlerin üzerinde araştırma yapan Belkıs Acar da Kiçimuhsine köyünde dokunan halı ve kilimlerin bir menşee dayandığına inanmakta, bir tarikat lideri tarafından bu halı ve cicim modellerinin buraya getirilmiş olabileceği ihtimali üzerinde durmaktadır ki, doğru bir tahmin yürüttüğü söylenebilir.

BİBLİYOGRAFYA:
Tarih-i Âl-i Osman, 1949, 200; Bayram, 1999, 56-64, 70, 184-185; İbn Battuta, Seyahatname, 2003; Broquiere, 1892, 82, 118; Köprülü, 1959, 158-160; Togan, 1970.

MUSTAFA DEMİRCİ

"Bağda dokunan halı ve cicimlerin menşei bu köylere dayandığına inanılmaktadır."

Konya için eylül ve ekim aylarının ayrı bir önemi vardır. Bu iki ayda, kış için erzak depolanır ve uzun kışa hazırlık yapılır. Konya'da bu aylarda bağda yetiştirilen ürünlerin toplanması ve değerlendirilmesi işlerinin adı bağ bozumudur. Kış ve bahar işlerine hazırlık, toprağı ekme, sürmek, otları ayıklamak gibi işlerde olduğu gibi bağda ürünleri toplamak, erişte kesmek gibi işler de imece ile yapılır.

Konya'da bağ bozumu işlerinin en önemli pekmez kaynatmadır. Pekmez kaynatmak zahmetli bir iş olmasına rağmen bütün süreci bir bayram havasında geçer. Bu şenlik havasının belirmesinde bağ sahibinin zahmetine de bereketine de ortak olan yakın akraba ve komşuların büyük bir payı vardır. Bu sebeple pekmez kaynatma günlerinde bütün aile ve komşular bir araya gelir.

Bağdan "köfün"lerle taşınan



Bağbozumu

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

27 MAYIS 1992

Bayram, Mikâil:

Bâciyânî Rum. Selçuklular Zamanında Genç Kızlar Teşkilatı. Konya

1987. 62 S..

Sign.:55418

•
**AU BANQUET
DES QUARANTE**

**Exploration au cœur du
Bektachisme-Alevisme**

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	95947
Tas. No:	297-62 MEL.B

LES ÉDITIONS ISIS
ISTANBUL

©Les Éditions Isis

Publié par les Éditions Isis
Şemsibey Sokak 10
Beylerbeyi, 81210 Istanbul
Tel.: (0216) 321 38 51
Fax.: (0216) 321 86 66
e-mail: isis@turk.net

ISBN: 975-428-184-X

Première impression 2001

Cependant, les Alevi sont loin de répondre de la même façon aux ouvertures qui leur sont faites. Ils forment un large éventail d'opinions.

Les uns, suivant le courant des anciens Bektachis, cherchent à se rapprocher des instances gouvernementales par des attitudes de conciliation. D'autres, fidèles à l'image des anciens révoltés *Kızılbaş*, recherchent dans une idéologie de gauche la justification de leur attachement à leur passé historique.

Parmi les émigrés, on peut percevoir d'autres idéologies encore, souvent étrangères à l'Alevisme, mais qui profitent du manque de connaissance du milieu ambiant pour exprimer leurs revendications.

Persécutés durant des siècles, les Alevi se sont sentis proches de ceux qui étaient décriés et marginalisés. À leur non-conformisme s'est ajouté un profond sentiment d'humanisme, de tolérance, d'ouverture vers l'autre. La philosophie de l'Alevisme apprend à ne pas faire de différence entre les hommes. Il ne doit y avoir ni de préjugés religieux, ni de préjugés raciaux, ni de préjugés de classe. L'Alevi doit reconnaître son prochain comme étant son frère ou sa sœur. La femme chez les Alevi est respectée et considérée comme une compagne et une sœur. Elle prend place aux assemblées au côté des hommes. C'était là le rôle qu'avait la femme dans l'ancienne société tribale dont l'Alevisme est issu.

Tolérance, non-conformisme, supraconfessionnalisme et humanisme, tels sont les fondements de la philosophie Bektachie-Alevie.

*
* *

Conformément à ce qu'il m'a été demandé, j'ai essayé d'expliquer le Bektachisme-Alevisme. Je l'ai situé dans l'espace et dans le temps. J'en ai fait une description historique.

Il reste maintenant à donner au problème une dimension plus actuelle. Mais ceci sera la tâche d'Alevi plus jeunes, familiarisés avec leurs problèmes, leurs expériences et leurs aspirations.

Ils devront garder le faire dans le cadre de la raison et être guidés par les rênes de la culture.

*
* *

**RECHERCHE SUR UNE BACIYAN-I RUM :
KADINCIK ANA**

La femme turcomane jouait un rôle important dans la société turque traditionnelle. Dans cette société originellement nomade, la femme n'avait rien d'une citadine oisive, reléguée dans le luxe du harem et dans l'inactivité.

La femme nomade devait savoir monter et démonter une selle, veiller à l'ordre du camp lorsque les hommes partaient pour la chasse ou en razzia. Elle devait savoir protéger le camp contre les bêtes féroces attirées par le bétail, elle devait aussi pouvoir, le cas échéant, repousser les agresseurs. Elle devenait alors une amazone guerrière.

C'est dans le rôle d'amazone guerrière qu'elle apparaît dans la littérature épique médiévale. Dans les chansons de geste et les épopées, l'héroïne est souvent une guerrière accomplie, comme c'est le cas dans *La Geste* de Melik Danishmend où l'héroïne, Efromiya, charge une armée de mécréants aux côtés de Melik Danishmend et de son époux, Artuhi¹.

Il en est de même dans *Le Livre de Dede Korkut* : dans le récit du mariage de Kan Turali, la belle Selcen Hatun délivre son époux qui a été renversé par un ennemi qu'elle décapite, puis elle fait monter Kan Turali derrière elle, sur son cheval. Mais celui-ci se montre jaloux de la supériorité de sa femme. Les deux jeunes gens se combattent avant de tomber dans les bras l'un de l'autre².

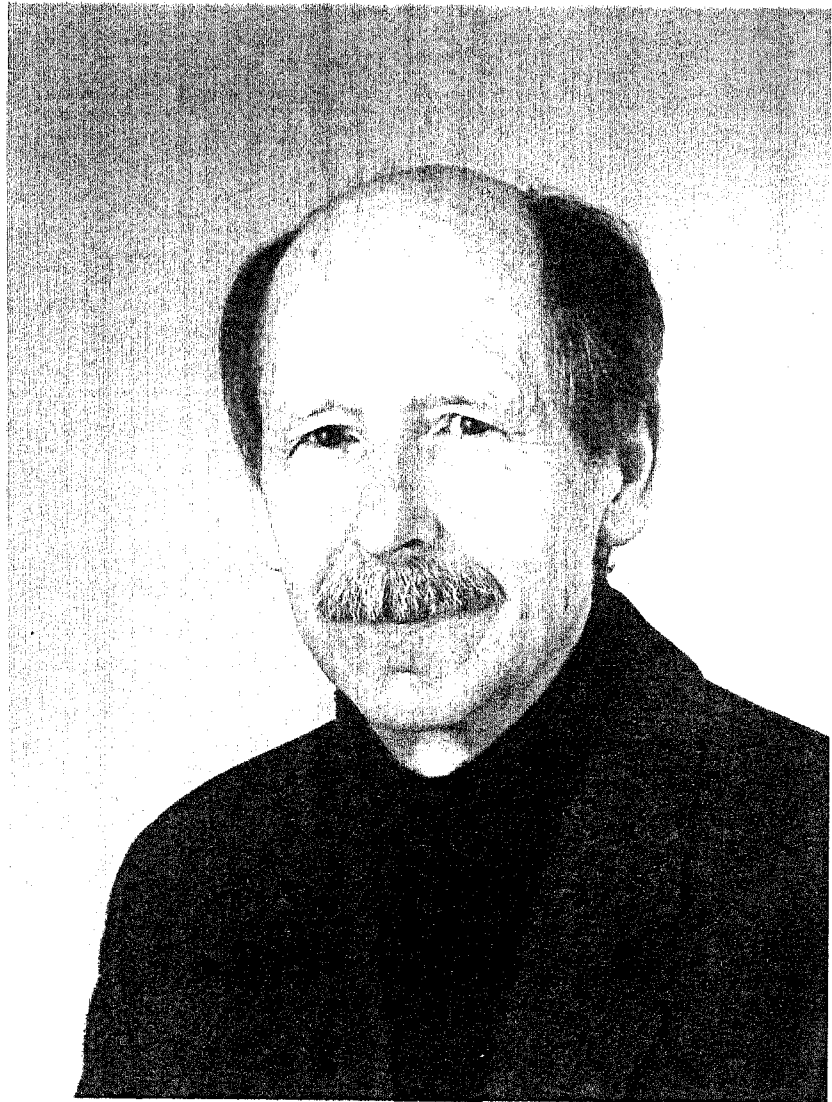
Tournons-nous maintenant vers une autre forme de littérature épique : celle qui s'est développée à l'intérieur des corporations de métiers et en particulier celle des Akhis, corporations propres à l'Asie Mineure. Le voyageur marocain Ibn Battûta qui fut l'hôte des Akhis durant son séjour en Anatolie, a décrit leurs réunions où ils s'adonnaient à la musique, à la danse et à la récitation d'aventures épiques³. La littérature épique était en effet un moyen de propagation de l'idéal chevaleresque qui animait les corporations de métiers. Le héros épique devenait l'incarnation de cet idéal⁴. Il y eut des héros épiques particulièrement célébrés dans ces corporations. Le principal fut sans doute Abu Muslim dont la légende, cristallisée sous la forme d'un roman épique, est parvenue jusqu'à nous. Le récit, à fond historique, se déroule dans les milieux

¹ Irène Mélikoff, *La Geste de Melik Danichmend* (Etude critique du Danışmendname), 2 vol., Paris 1960 (Bibl. archéologique et historique de l'Institut français d'Istanbul, X et XI).

² Muharrem Ergin, *Dede Korkut kitabı*, I, Ankara 1958 (TDK), pp. 184-198. *Ibid.*, *Dede Korkut kitabı, metin-sözlük*, Ankara 1964 (Türk kültürünü araştırma enstitüsü), pp. 68-80.

³ Ibn Battûta, *Voyages et périples*, dans *Voyageurs arabes* présentés par Paule Charles-Dominique, Paris 1995 (Bibl. de La Pléiade), pp. 635-669.

⁴ Fr. Taeschner, "Der Anteil des Sufismus an der Formung des Futuwwaideals", *Der Islam*, XXVI, Berlin-Leipzig 1937, pp. 43-74.



HANS GEORG MAJER

Frauen, Bilder und Gelehrte

Studien zu Gesellschaft und Künsten
im Osmanischen Reich

Arts, Women and Scholars

Studies in Ottoman Society and Culture

Festschrift Hans Georg Majer

herausgegeben von • edited by

Sabine Prätor

&

Christoph K. Neumann



Band • Volume 1



İstanbul, 2002

İSAM DN: 94850

XXIV

SCHRIFTENVERZEICHNIS HANS GEORG MAJER

- Beldiceanu-Steinherr, Irène: Recherches sur les actes des règnes des sultans Osman, Orkhan et Murad I. München 1967. In: *Südost-Forschungen* 28 (1969), S. 463-64.
- Dilger, Konrad: Untersuchungen zur Geschichte des osmanischen Hofzeremoniells im 15. und 16. Jahrhundert. München 1967. In: *Südost-Forschungen* 28 (1969), S. 464-67.
- Die Türken vor Wien in Augenzeugenberichten. Hrsg. u. eingel. v. Walter Stürminger. Düsseldorf 1968. In: *Südost-Forschungen* 28 (1969), S. 467-69.
- Atatürk. Türkische Nationale Kommission Für (!) UNESCO. Istanbul 1963. In: *Die Welt des Islams* 12 (1969), S. 151-52.
- Köprülü, Fuat: Demokrasi Yolunda – On the Way to Democracy. Ed. by Tibor Halasi-Kun. The Hague 1964. In: *Die Welt des Islams* 12 (1969), S. 251-52.
- Matuz, Josef: Herrscherurkunden des Osmanensultans Süleymân des Prächtigen: Ein chronologisches Verzeichnis. Freiburg i. Br. 1971. In: *Südost-Forschungen* 31 (1972), S. 524-26.
- Kâtib Çelebi'den Seçmeler. Hazırlıyan Orhan Şaik Gökyay. Istanbul 1968. In: *Südost-Forschungen* 31 (1972), S. 528-29.
- Káldy-Nagy, Gy.: Süleimans Angriff auf Europa. In: *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* 28 (1974), S. 163-212. In: *Ungarn-Jahrbuch* 8 (1977 [erschieden 1978]), S. 272-73.
- Bibliographisches Handbuch der Turkologie: Eine Bibliographie der Bibliographien vom 18. Jahrhundert bis 1979. Band I. Zusammen- gestellt v. György Hazai u. Barbara Kellner-Heinkele. Wiesbaden 1986. In: *Zeitschrift für Balkanologie* 27 (1991), S. 191-92.

Recherche sur une *Bacıyan-ı Rum* : Kadıncık Ana

IRÈNE MELIKOFF

UNIVERSITÉ MARC BLOCH, STRASBOURG

La femme turcomane jouait un rôle important dans la société turque traditionnelle. Dans cette société originellement nomade, la femme n'avait rien d'une citadine oisive, reléguée dans le luxe du harem et dans l'inactivité.

La femme nomade devait savoir monter et démonter une tente, veiller à l'ordre du camp lorsque les hommes partaient pour la chasse ou en razzia. Elle devait savoir protéger le camp contre les bêtes féroces attirées par le bétail, elle devait aussi pouvoir, le cas échéant, repousser les agresseurs. Elle devenait alors une amazone guerrière.

C'est dans le rôle d'amazone guerrière qu'elle apparaît dans la littérature épique médiévale. Dans les chansons de geste et les épopées, l'héroïne est souvent une guerrière accomplie, comme c'est le cas dans *La Geste de Melik Danışmend* où l'héroïne, Efromiya, charge une armée de mécréants aux côtés de Melik Danışmend et de son époux, Artuhi.¹

Il en est de même dans *Le Livre de Dede Korkut* : dans le récit du mariage de Kan Turalı, la belle Selcen Hatun délivre son époux qui a été renversé par un ennemi qu'elle décapite, puis elle fait monter Kan Turalı derrière elle, sur son cheval. Mais celui-ci se montre jaloux de la supériorité de sa femme. Les deux jeunes gens se combattent avant de tomber dans les bras l'un de l'autre.²

Tournons-nous maintenant vers une autre forme de littérature épique : celle qui s'est développée à l'intérieur des corporations de

¹ Irène Melikoff, *La Geste de Melik Danışmend: Etude critique du Danışmendnâme*, 2 vol. (Paris, 1960).

² Muharrem Ergin, *Dede Korkut Kitabı* 1 (Ankara, 1958), pp. 184-98. Idem, *Dede Korkut Kitabı: Metin-Sözlük* (Ankara, 1964), pp. 68-80.